

Pravijo, da je samo v slogi moč. Vendar tu sloge še ni, tu je le znana slovenska lastnost — ljubosumnost, ki res uspeva v takem brez-složnem vzdušju.

Niko Terstenjak, Motel Encijan

Vezna pot

V članku »Nova obleka za star vodnik« (PV 1994/399; Delo, 14. 7. 94) je nekaj besedi o poimenovanju planinskih poti, ki so dodatno označene z »1«. Vse so na slovenskem državnem ozemlju. V sosednjem planinskem glasilu (Hrvatski planinar 5—6, 1994) je zapis »Velebitska obilaznica«, kjer bi prepisal v premislek le opombo pod črto. Takole piše: *Jezični stručnjaci preporučuju umjesto pogrešnog i ružnog stranog naziva transverzala naziv obilaznica, tj. nešto što planinar obilazi (ne: zaobilazi!). Obilaznica može biti uzdužna, poprečna ili kružna, a može značiti čak i obilazak mreže KT koje nisu povezane markacijom. Transverzala je samo poprečan put ili poprečnica (transversus, lat. poprečan), dok se uzdužni put može nazvati uzdužnicom, ponegdje i magistralom. Slovenci imaju lijep i smislen naziv vezni put (vezna pot). Riječ transverzalu, pa prema tome i riječ transverzala, valja napustiti. (ŽP)*

Torej tudi tam so jezikovni problemi! Bi to ustrezno rešili in do naslednje izdaje poimenovali vsem v zadovoljstvo? Poskusimo, saj to ni greh! Le pravočasno mora za to zvedeti Komisija za pota pri UO PZS in zapisati novo ime. Ona ima na skrbi to pot.

Morda bo v novi izdaji Karavank tudi opis pravkar obnovljene zahtevne poti (17. 9. 94.), imenovane po Jožetu Žetalskem, na Donačko goro, na zadnje karavansko goro, ki ima značaj pravega gorstva, kjer leži stari in stoji novi »up edini«.

Božo Jordan

Varstvo narave pri nas — le utvara?

Pred nedavnim je bila v ljubljanskih Križankah slovenska predstavitev evropskega programa za zavarovana naravna območja pod imenom »Parki za življenje« (organizacija Zavoda republike Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine). Poleg tega je naslednje leto razglašeno za evropsko leto varstva narave in ob tem se prav gotovo moramo zamisliti o stanju na tem področju pri nas. Razmere že na splošno v Evropi niso zadovoljive, mi pa za tem nič ne zaostajamo, smo kvečjemu na slabšem. Naša zakonodaja s tega področja je večinoma še iz konca sedemdesetih in začetka osemdesetih let, to pa pomeni, da ima mnogo nezamenjarljivih lukenj.

Edini narodni park v Sloveniji je Triglavski narodni park. Res obstajajo še druge varstvene skupine, kot upr. krajinski oz. regijski parki, naravni rezervati, naravni spomeniki in podobno, a ob že tako pomanjkljivem varstvenem režimu v Triglavskem narodnem parku so sistemi varovanja teh še toliko slabši. Dejstvo, da naravni park in večina drugih varstvenih oblik pri nas obsega predvsem gorski svet, pomembnost varovanja narave le še povečuje.

Množičnost v naših gorah postaja vse večji ekološki problem, ki že resno ogroža alpski svet in njegovo naravno ravnotežje. Po ocenah samo koč ob Sedmerih jezerih obišče 35 tisoč ljudi na leto, pa je dolina Sedmerih jezer v samem središču Triglavskega narodnega parka. To je najbolj nazoren primer pomanjkljivosti naravovarstvenega režima pri nas. Tudi naše visokogorske postojanke postajajo vse bolj podobne hotelom, kar nedvomno privlači v gore množice ljudi, ki jih ne moremo imenovati prave planince. Če bi le postrežbo zreducirali na minimalno nujno raven, bi s tem mnogo najbolj obiskanih točk precej razbremenili. S tem bi bil vsaj delno rešen tudi ekološki problem, saj največ takih problemov povzročajo ravno razvajeni planinci, ki v gorah iščejo v dolini vajenega ugodja. Vse to je bila tudi tema nedavnega 30. srečanja treh dežel na Vršiču.

V gorah je torej potrebno narediti konec razkošju in zaostri režim varovanja narave, vse pa kaže, da je do uresnitve takšnih ciljev še daleč, saj pri nas še vedno nimamo sprejete strategije varstva narave, deloma tudi zaradi pomanjkanja poklica, ki bi se ukvarjal s tem področjem. Seveda pa je potrebno tudi prepričati ljudi o potrebnosti človekovega sožitja z naravo in hkratnega ohranjanja le-te. Šele tako ozaveščene ljudi lahko spustimo v naravne parke v zavesti, da bo narava ostala neoskrnjena.

Morda bo prav evropsko leto varstva narave prineslo kakšna upanja na spremembe v tej smeri. K sodelovanju v akcijah je bila povabljena tudi Slovenija, zato te priložnosti ne bi smeli zapraviti.

Sebastjan Šinko

iz planinske literature

Veliki pionirji alpinizma II.

Glavni urednik Alpinističnih razgledov **Bine Mlač** je spet razveselil ljubitelje alpinistične in sploh planinske literature, saj je pri založbi Didakta izšel že njegov drugi zbornik Veliki pionirji alpinizma.

Druga knjiga nekako dopolnjuje in zaokroža predstavljanje najpomembnejših začetnikov

alpinizma, ki ga je Mlač začel v Alpinističnih razgledih z objavljanjem zapisov o velikih alpinistih v obdobjih od leta 1860 do 1940, nato pa s knjigo Veliki pionirji alpinizma I. Medtem ko je v prvi knjigi predstavil 15 alpinističnih velikano preteklega obdobja, druga knjiga prinaša še 14 opisov, brez katerih pregled najvidnejših pionirjev alpinizma ne bi bil celovit.

Najnovejša Mlačeva knjiga govori o prvem pravem alpinistu v Zahodnih velikih Alpah **Albertu Mummeryju**, o slovitom gorskem vodniku iz Macugnage **Mathiasu Zirbriggnu**, zadnjem nadiučitelju v klasični šoli lednega plezanja **Hansu Pfannu**, največjem stenskem mislecu 19. stoletja **Eugenu G. Lammerju**, prvem med dvanajstimi apostoli iz ostenja Wilder Kaiserja **Georju Leuschsu**, preroku gora **Geoffreyu W. Youngu**, dolomitskem hudiču **Giovanbattisti Titu Piazu**, predstavljeni so še starosta cortinskih veveric **Angelo Dibona**, utemeljitelj tehničnega plezanja **Hans Dülfer**, gorski vodnik, filmski režiser, igralec in pravljicar **Luis Trenker**, veliko dolomitsko plezalsko pero, ki je iskalo skrajnosti v skali **Domenico Rudatis**, gorski vodnik, ki je razrešil uganko zloglasne stene Eigerja, **Andreas Heckmair**, pajek iz Lecca **Riccardo Cassin**, od naših alpinistov pa je tokrat predstavljena še ena naša vražja ženska **Pavla Jesih**.

Mlač na prijeten, bertljiv način opisuje življenja in dosežke vidnih osvajalcev nekoristnega sveta, predstavlja zanimivejše epizode iz njihovih življenj, slika dobo in razmere, v katerih so delovali, način njihovega razmišljanja in kako so premikali meje doseženega in spoznanega. V pripovedi o posameznih alpinistih pa spretno vpleta tudi razmišljanja o vrednotah alpinističnega početja in življenja na splošno.

Z obema knjigama smo Slovenci dobili izredno delo, na kakršnega smo lahko ponosni, saj tudi v tujini ni veliko podobnih del, ki bi predstavljala tako široko paleto pomembnih alpinistov ne glede na njihovo narodnost ali kako drugo pripadnost. Obe knjigi lahko služita tudi kot koristen zgodovinski učbenik za vse, ki bi želeli kaj več vedeti o razvoju alpinizma in planinstva.

Škoda, da ni Bine Mlač predstavil tudi nekaterih pomembnejših začetnikov našega alpinizma, saj je v vsaki knjigi spregovoril le o po eni ženski predstavnici naših osvajalcev vrhov in sten. V prvi knjigi je tako med velike pionirje uvrstil **Miro Marko Debelakovo**, v drugi knjigi pa **Pavlo Jesihovo**. Prav gotovo bi mesto ob njuni strani zaslužil tudi še kak drug slovenski plezalec. Upamo, da bo Bine Mlač zdaj ugriznil tudi v to jabolko, čeprav je v drugi knjigi zapisal, da z njo zaključuje predstavljanje pomembnih zmagovalcev sten in previsov. Že v prvi knjigi je namreč izdal, da ima v računalniških arhivih zbrane podatke tudi za 18 slovenskih začetnikov alpi-

nizma. Bine je takrat zapisal, da stvari v naši alpinistični preteklosti zaradi najrazličnejših interesov, tekmovalnosti, zamer in nasprotovanj niso tako razčiščene, kot bi bilo dobro za objavo v knjigi. Upamo, da se bo Bine le dal pregovoriti in bo objavil tudi to zbrano gradivo, saj bi mogoče prav na ta način presekal gordijski voz in razčistil nekatere neznanke, hkrati pa prispeval k objektivnejšemu vrednotenju naše alpinistične zgodovine.

Obe sedanji Mlačevi knjigi, ki se sijajno dopolnjujeta, govorita o veličini boja za spoznavanje meja človeških sposobnosti in odkrivanje še neznanega. Pionirji alpinizma, ki jih knjigi opisujeta, so se z neizprosno in trdo gorsko naravo spopadali z za zdajšnje čase izredno slabo opremo in dosti slabšim poznavanje zakonitosti dogajanj v gorskem svetu. Praktično vse, kar so vedeli o gorah, so morali spoznati iz lastnih izkušenj, opazovanja in logičnega sklepanja, pri svojih dejanjih pa so se izkazali s srčnostjo, izjemno potrpežljivostjo, dostikrat tudi trmo in z ljubeznijo do gora in svojega početja.

Najnovejša Mlačeva knjiga prinaša tudi krajši vpogled v zgodovino razvoja nekaterih plezalskih pripomočkov in načine ocenjevanja težavnosti preplezanih smeri.

Ob izidu druge Mlačeve knjige lahko mirno zapišemo, da je opravil garaško delo, saj je bilo brez dvoma potrebno ogromno študija, brskanja po knjižnicah doma, predvsem pa v tujini, ter drugačnega zbiranja podatkov, iz zbranega gradiva pa je bilo treba izluščiti najpomembnejše in pri tem iskati kar najbolj objektivna merila. Ko prebiramo opise v obeh knjigah, lahko vidimo, da je imel Bine pri tem srečno roko, saj je alpiniste prejšnjega stoletja predstavil zelo stvarno, brez pretiravanja in sentimentalne navlake. Posamezne zgodbe iz življenja alpinistov je vključil v opise tako, da je bolj učinkovito in slikovito predstavil njihova dejanja in značaje.

Prepričani smo, da bo tudi druga Mlačeva knjiga dosegla podoben ali še boljši sprejem pri bralcih kot prva, ki je kaj kmalu pošla na policah knjigarn in jo je mogoče najti le še v kakšni odročni knjigarni.

Miro Štebe

Vreme v visokogorju

Meteorološka opazovanja v visokogorju imajo v Evropi že dolgo tradicijo. Na slovenskih tleh so že leta 1878 postavili prve tri opazovalnice na 2044 m visokem Obirju, četrto pa leta 1899 pri Kocbekovi koči na Korošici. Slovensko planinsko društvo je postavilo na Kredarici prvo slovensko meteorološko opazovalnico leta 1897, le leto dni po postavitvi prve planinske kočice na Kredarici. V prvih letih so bila opazovanja